

2.09.2023 r., Wrocław

dr hab. Izabella Gil, prof. UWr
Zakład Postępowania Cywilnego
Instytut Prawa Cywilnego WPAiE UWr
tel. 606131131

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr **Klaudii Jasik-Kuchty**

pt. „**Zasady wymiaru sprawiedliwości i postępowania cywilnego
w elektronicznym postępowaniu upominawczym**”

- I. Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Klaudii Jasik-Kuchty pt. „*Zasady wymiaru sprawiedliwości i postępowania cywilnego w elektronicznym postępowaniu upominawczym*” – napisanej pod naukowym kierownictwem promotora – dr hab. Anny Hrycaj, prof. Uczelni Lazarskiego

Rozprawa doktorska mgr Klaudii Jasik-Kuchty pt. „*Zasady wymiaru sprawiedliwości i postępowania cywilnego w elektronicznym postępowaniu upominawczym*” stanowi pierwsze monograficzne opracowanie podejmujące kwestię związaną z dokonaniem oceny realizacji zasady wymiaru sprawiedliwości i zasad postępowania cywilnego w elektronicznym postępowaniu upominawczym (dalej w skrócie określanego jako EPU). Zagadnienie realizacji zasad w postępowaniu cywilnym ze względu na ich skutki dla przebiegu postępowania cywilnego jest niezwykle złożone, a w kontekście specyfiki EPU powoduje, że wybór tematu należy ocenić pozytywnie. Wprawdzie problematyka dotycząca specyfiki tego postępowania była już przedmiotem analiz w literaturze (np. monografia Ł. Goździaszka, *Elektroniczne postępowanie upominawcze*, Warszawa 2104), ale nie w aspekcie realizacji zasady wymiaru sprawiedliwości i innych zasad, a przede wszystkim przed istotną zmianą przepisów k.p.c. (wprowadzoną na mocy ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz innych ustaw, Dz.U. z 2019 r. poz. 1469, która weszła w życie w 2019 roku). W związku z tym recenzowane opracowanie niewątpliwie uzupełnia lukę w zakresie analizy odrębności i charakteru prawnego EPU. Już na wstępie Autorka dysertacji zgłasza wątpliwości odnośnie do aktualnej regulacji EPU w zakresie realizacji zasad wymiaru

sprawiedliwości i zasad postępowania cywilnego. Po zmianach przepisów k.p.c. – zdaniem Doktorantki procedura przed e-sądem w kształcie, który został wprowadzony może istotnie zagrażać dotychczasowym standardom realizacji prawa do sądu skoro nie dochodzi do kontynuacji postępowania przed sądem właściwości ogólnej, a tym samym pozbawia stronę możliwości uzyskania rozstrzygnięcia w sprawie.

Doktorantka stawia dwie tezy, a mianowicie, że EPU nie zapewnia należytej realizacji zasad wymiaru sprawiedliwości i zasad postępowania cywilnego, a ponadto procedura elektronicznego postępowania upominawczego nie realizuje celu procesu, jakim jest rozstrzygnięcie sprawy. Oprócz tego stawia następujące hipotezy badawcze: 1) EPU stanowi formę elektroniczną postępowania upominawczego; 2) EPU jest tożsame z postępowaniem upominawczym pod względem stosowanych rozwiązań i różni się od niego jedynie formą prowadzenia postępowania; 3) w EPU powinny mieć zastosowanie zasady wymiaru sprawiedliwości i zasady postępowania cywilnego z ograniczeniami wynikającymi z elektronicznej formy prowadzenia tego postępowania; 4) EPU nie zapewnia należytej realizacji zasady sądowego wymiaru sprawiedliwości i prawa do sądu, zasady instancyjności postępowania, zasady rzetelności postępowania; 5) w EPU nie znajduje zastosowania zasada kolegialności oraz zasada udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości; 6) w EPU nie znajduje zastosowania zasada nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego; 7) w EPU realizowana jest zasada dyspozycyjności i zasada równości stron; 8) EPU realizuje zasadę pisemności, zasadę kontrydiktoryjności, umiarkowanego formalizmu procesowego, szybkości postępowania, kierownictwa sędziowskiego; 9) w EPU nie jest realizowana zasada prawdy i zasada koncentracji materiału dowodowego; 10) obecne ukształtowanie EPU odbiega od zamysłu i założeń przyświecających jego utworzeniu; 11) nowelizacja k.p.c. w zakresie, w jakim obejmuje EPU, wpłynęła niekorzystnie na poziom realizacji zasad wymiaru sprawiedliwości i zasad postępowania cywilnego w elektronicznym postępowaniu upominawczym; 12) regulacja umożliwiająca zachowanie skutków prawnych, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, jeżeli w terminie trzech miesięcy od dnia wydania postanowienia o umorzeniu elektronicznego postępowania upominawczego powód wniesie pozew przeciwko pozwanemu o to samo roszczenie w postępowaniu innym niż elektroniczne postępowanie upominawcze powoduje, iż następuje powielenie czynności procesowych dokonanych przez strony w kolejnym, nowym postępowaniu (innym, niż EPU); 13) EPU nie zapewnia realizacji obecnych potrzeb społecznych i gospodarczych

podyktowanych współczesnym poziomem rozwoju technologicznego; 14) fakultatywność EPU stanowi uzasadnienie dla odstępowania od stosowania w nim rozwiązań obowiązujących w innych rodzajach postępowań. Postawione tezy, a także niektóre hipotezy badawcze mogą wydawać się kontrowersyjne, ale bez takich jednoznacznych tez nie byłoby rozwoju naukowego.

1. Układ rozprawy doktorskiej oraz stosowane metody badawcze

Struktura pracy jest nieco odmienna od tradycyjnych sposobów przedstawiania poszczególnych rodzajów postępowań cywilnych, ponieważ już w drugim rozdziale pracy Autorka wyjaśnia charakter prawny elektronicznego postępowania upominawczego, a zasady w dalszych rozdziałach, choć należy zaznaczyć, że wszystkie zagadnienia związane z tematyką pracy zostały omówione. Autorka w ramach przeprowadzanych analiz wykorzystała następujące źródła: teksty aktów prawnych, dorobek judykatury i doktryny prawniczej z zakresu prawa materialnego, jak i procesowego. Zastosowana została metoda formalno – dogmatyczna przepisów prawa krajowego oraz regulacji prawnych wybranych innych państw (tj. Wielkiej Brytanii i Niemczech), a także metoda analityczna zarówno w doniesieniu do pracy wykorzystana została także metoda historycznoprawna oraz prawno-porównawcza. Ponadto w dysertacji została zastosowana metoda statystyczna poprzez analizę ogólnodostępnych danych statystycznych (m.in. zawartych w Roczniku Statystycznym Rzeczypospolitej Polskiej GUS w zakresie rozpoznawanych spraw w analizowanym postępowaniu).

Praca została napisana zasadniczo w sposób poprawny językowo, chociaż wymagałaby pewnych korekt redakcyjno - językowych, ale za to w sposób przystępny zostały przedstawione złożone zagadnienia dotyczące zasad obowiązujących w postępowaniu cywilnym, dlatego dla czytelnika nie stanowi większej bariery zapoznanie się i zrozumienie poruszanych w niej zagadnień i dokonanych analiz.

Praca składa się z wprowadzenia, czterech rozdziałów (podzielonych na punkty i podpunkty, co zwiększa czytelność omawianych zagadnień w ramach danego rozdziału) oraz podsumowania. Poszczególne rozdziały zakończone są podsumowaniami, w których zawarto także wnioski. Dysertacja uwzględnia stan prawny na 7 czerwca 2023 r.

2. Treść poszczególnych rozdziałów pracy

Rozdział I pracy doktorskiej pt. „*Kształtowanie modelu elektronicznego postępowania upominawczego w Polsce*” stanowi wprowadzenie do głównych wątków rozprawy poprzez omówienie w ramach zagadnień o charakterze ogólnym kluczowych pojęć, co pozwala Autorce na uniknięcie wątpliwości terminologicznych.

Pracę prawidłowo rozpoczęto od genezy EPU, które jak dostrzega Autorka wiązało się z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej i techniki w wymiarze sprawiedliwości, w celu istotnego przyspieszenia i usprawnienia w załatwianiu spraw, a w konsekwencji zwiększenia efektywności ochrony prawnej zapewnianej w postępowaniu cywilnym, a w szczególności w sprawach masowych. Jak zasadnie zostało dostrzeżone, EPU przez elektroniczne środki komunikacji miało zagwarantować dostęp stron do sądu, ale ze względu na brak powszechności zastosowania takich środków, zdecydowano się na fakultatywność postępowania elektronicznego względem „tradycyjnego” upominawczego (tak na str. 28 pracy). Następnie przedstawiono w zarysie model rozwiązań normatywnych funkcjonowania e-sądu w Wielkiej Brytanii i Niemczech oraz ich wpływ na ukształtowanie elektronicznego postępowania upominawczego w Polsce (pkt. 1.3. pracy). Autorka w wyniku porównania tych modeli dochodzi do wniosku, że „*pod względem prawnym wzorzec dla EPU stanowiło postępowanie upominawcze, zaś technicznym – rozwiązania funkcjonujące w Niemczech i Wielkiej Brytanii*” (tak na str. 29 pracy). Zdaniem Doktorantki, EPU „*niewątpliwie inspirowane było MCOL oraz niemieckim zautomatyzowanym postępowaniem upominawczym. W polskich realiach odwzorowano część rozwiązań wspólnych, występujących zarówno w rozwiązaniu brytyjskim, jak i niemieckim*” (tak na str. 38 pracy), ponieważ nie wszystkie zagraniczne rozwiązania zostały przejęte do EPU, a w szczególności w zakresie liczby elektronicznych sądów, automatyzacji postępowań, konstrukcji pozwu, czy sposobach reakcji pozwanego na pozew (tak na str. 45 pracy).

W kolejnym punkcie (1.4) Doktorantka omawia „*pierwotny model elektronicznego postępowania upominawczego*”, rozpoczynając od „*genezy informatyzacji wymiaru sprawiedliwości w Polsce*”. W tym zakresie należy zgłosić zastrzeżenie natury strukturalnej, ponieważ zagadnienia poruszane w tym punkcie powinny rozpoczynać rozdział, a z pewnością powinien poprzedzać, podobnie jak punkt 1.5 (odnoszący się do aktualnego modelu EPU) omówienie modeli legislacyjnych dotyczących postępowań elektronicznych w

innych państwach. W ramach podsumowania rozdziału I podkreślona została istotna cecha EPU, a mianowicie, że „przyjęto pełną kontynuację postępowania przed sądem właściwości ogólnej w przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, w przypadkach wskazanych w art. 502¹ § 1 i 2 k.p.c. oraz w razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu” (tak na str. 74 pracy).

Rozdział ten ma zatem charakter wprowadzający, ze względu na wyjaśnienie historycznoprawnych uwarunkowań EPU, projektowanych założeń tego postępowania, porównanie do modeli postępowań elektronicznych w Niemczech i Wielkiej Brytanii. Jednocześnie Autorka zasygnalizowała, że aktualnie obowiązujące przepisy regulujące EPU, stanowią punkt do rozważań nad zasadami wymiaru sprawiedliwości i gwarancjami procesowymi stosowanymi w EPU.

Rozważania historycznoprawne oraz prawnoporównawcze niewątpliwie są przydatne do prowadzenia dalszych badań związanych z oceną specyfiki EPU oraz mogą stanowić odpowiedź na pytania stawiane przez Autorkę na wstępie w opracowaniu.

Rozdział II pracy pt. „Charakter prawny elektronicznego postępowania upominawczego” stanowi kontynuację rozdziału I pracy w zakresie specyfiki EPU. Autorka wyjaśnia, że ustalenie tego, jakie zasady będą miały zastosowanie w EPU rozpocznie od udzielenia odpowiedzi na następujące pytania: czy EPU stanowi postępowanie sądowe, czy jest samodzielnym postępowaniem odrębnym, czy też podtypem postępowania upominawczego? Rozważania co do tych zagadnień rozpoczęto od określenia zakresu podmiotowego i przedmiotowego EPU (w pkt. 2.2. pracy). Autorka wyjaśnia, że pierwszym ograniczeniem w zakresie skorzystania z EPU jest brak numeru identyfikacyjnego pozwanego, ponieważ w takim przypadku postępowanie w EPU nie może być wszczęte, a powód powinien skorzystać z innych rodzajów postępowania sądowego (tak na str. 77 pracy). Warto by było natomiast rozwinąć podjętą w dysertacji przez Doktorantkę interesującą kwestię w kontekście tematu pracy, a mianowicie udziału w EPU spółki handlowej bądź cywilnej reprezentowanej łącznie przez więcej niż jedną osobę, zgodnie ze sposobem jej reprezentacji, która może być stroną, ale taki przypadek wymaga, aby każda z osób ją reprezentujących posiadała konto w systemie teleinformatycznym.

W dysertacji szczegółowo wyjaśniono kwestie związane z rodzajem spraw rozpoznawanych w EPU (2.2.2.1. pracy), co należy ocenić pozytywnie, albowiem uległy one

zmianie po nowelizacji przepisów k.p.c., w wyniku której w przepisie art. 505²⁸ k.p.c. dodano § 2 pkt. 1, zgodnie z którym nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli powód dochodzi roszczenia innego niż pieniężne (przepis ten został zmieniony w związku ze zmianą przepisu art. 480¹ § 1 k.p.c., uchyleciem art. 498 k.p.c. oraz zmianą przepisu art. 499 k.p.c.).

Autorka na podstawie analizy przepisów (w tym rozumienia spraw cywilnych, rozpoznawania spraw gospodarczych, a także innych postępowań odrębnych), doszła do wniosku, że EPU jest cywilnym postępowaniem sądowym, w którym są rozpoznawane sprawy cywilne w sensie materialnym (tak na str. 83 pracy). Ponadto Doktorantka wskazuje, że EPU jest postępowaniem rozpoznawczym, co wynika bezpośrednio z jego umiejscowienia w k.p.c. w Części I „Postępowanie rozpoznawcze”, księgi pierwszej Tytułu VII w Dziale VIII, w Rozdziale I (tak na str. 84-85 pracy), natomiast umiejscowienie elektronicznego postępowania upominawczego w księdze pierwszej „Proces” oznacza, iż EPU jest postępowaniem procesowym pod względem trybu (tak na str. 88 pracy). Na podstawie stanowisk wyrażanych w doktrynie, Autorka zasadnie dostrzegła, że proces nie jest trybem jednolitym postępowania rozpoznawczego, dlatego obok procesowego postępowania „zwykłego” występują również postępowania odrębne, będące jego rodzajem, które są właściwe w sprawach wyodrębnionych z ogółu spraw rozpoznawanych w procesie ze względu na ich właściwość, konieczność zagwarantowania sprawności ich przebiegu, szczególny charakter oraz swoistość (tak na str. 88 pracy).

Doktorantka podkreślając, że postępowanie rozpoznawcze może być prowadzone w formie tradycyjnej i elektronicznej, zwraca uwagę, że do ustalenia charakteru prawnego EPU pomocna jest koncepcja odwrócenia sporu i klasyczną (tak na str. 83 pracy). Autorka pracy zauważa, że w postępowaniach w koncepcji odwrócenia sporu po wytoczeniu powództwa i zbadaniu wymogów formalnych oraz weryfikacji istnienia przeszkód procesowych o charakterze bezwzględny, następuje rozstrzygnięcie sprawy, a dopiero po nim – doręczenie pozwu i nakazu zapłaty, mającego charakter merytorycznego rozstrzygnięcia, a dopiero wskutek wniesienia środka zaskarżenia przez pozwanego następuje klasyczny etap rozpoznawczy (tak na str. 83 pracy). Tego zaś rodzaju postępowania przyczyniają się do usprawniania w działaniu wymiaru sprawiedliwości, ponieważ sąd prowadzi postępowanie rozpoznawcze tylko w przypadku zakwestionowania przez pozwanego wydanego nakazu zapłaty.

Doktorantka prawidłowo podkreśla, że EPU zostało także dedykowane powodom masowym, a podobnie jak zwykle postępowanie upominawcze należy do postępowań w sprawach prostych. Następnie opisano stosunek EPU do postępowania zwykłego (pkt. 2.6.3.1. pracy), stosunek do postępowań odrębnych (pkt. 2.6.3.2. pracy), a także szczegółowo do postępowania upominawczego (pkt. 2.6.4. pracy). Z uwag natury techniki pisania można zgłosić zastrzeżenie do przyjętej w dysertacji formy opisywania oraz dokonywania wykładni przepisu art. 480¹ § 1 i 2 k.p.c., art. 480² § 1, 2, 3, 4 i 5 k.p.c., art. 480³ k.p.c., art. 480⁴ § 1 i 2 k.p.c., art. 499 § 1 k.p.c., art. 505 § 1, 2 i 3 k.p.c., które należałoby ująć opisowo (tak od str. 100 do 109 pracy), bo zastosowana forma jest charakterystyczna dla komentarzy, a nie opracowań monograficznych.

W przypadku relacji pomiędzy EPU a zwykłym postępowaniem upominawczym szczegółowo wyjaśniono podobieństwa i różnice pomiędzy tymi postępowaniami, w konsekwencji wyrażone zostało przez Doktorantkę stanowisko, że nie jest prawidłowym wprowadzanie do EPU mniej korzystnych rozwiązań niż występujące w postępowaniu upominawczym (tak na str. 115 pracy). Doktorantka wyprowadza zasadne wnioski, że „w EPU istnieją odmienności względem postępowania upominawczego, które dość mocno wykraczają poza aspekty organizacyjne, proceduralne, powiązane z formą pozwu. EPU nie tylko obecnie znacznie różni się od postępowania upominawczego, ale i wyraźnie widać, że w drodze Nowelizacji ukształtowano je w sposób dużo mniej korzystny właściwie dla obu stron postępowania, niż w zwykłym postępowaniu upominawczym” (tak na str. 119 pracy).

Rozdział III rozprawy doktorskiej pt. „Zasady wymiaru sprawiedliwości w elektronicznym postępowaniu upominawczym”, podobnie jak rozdział II dysertacji, stanowi bardzo istotną część opracowania, ponieważ zawiera szczegółową analizę poszczególnych zasad wymiaru sprawiedliwości w tym prawo do sądu (pkt. 3.2. pracy), rzetelnego postępowania (pkt. 3.6. pracy) i prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (3.2.1.7.3.1.3.), niezależności sądu i niezawisłości sędziowskiej, nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego (pkt. 3.5. pracy), kolegialności (pkt. 3.4. pracy), udziału czynnika społecznego w wymiarze sprawiedliwości, instancyjności (pkt. 3.3. pracy) oraz jawności (3.2.1.7.3.1.2.). Wartość merytoryczna rozważań jest na wysokim poziomie naukowym, natomiast nieprawidłowo rozłożono omawianą materię pod względem ilościowym.

Doktorantka poruszyła bardzo istotny wątek związany z elektroniczną postępowania sądowych, dotyczący tego, jak zwiększać efektywność wymiaru sprawiedliwości przy jednoczesnym zagwarantowaniu naczelných zasad wymiaru sprawiedliwości. Nie wszystkie bowiem instrumenty prawne upraszczające przebieg zwykłego postępowania rozpoznawczego zapewniają pełną ochronę prawnoprosesową. Należy podzielić stanowisko Doktorantki, że elektroniczna postępowania cywilnych nie może zagrażać ideom i wzorcom, stanowiącym filary wymiaru sprawiedliwości, a w konsekwencji powodować ograniczenia praw przysługującym uczestnikom postępowania (tak na str. 205 pracy). W szczególności zdaniem Doktorantki *„W EPU bezzasadnie nie realizuje się natomiast zasada instancyjności. Postępowanie po wniesieniu sprzeciwu od nakazu zapłaty nie jest bowiem kontynuowane, a umarzone, wobec czego zamknięta pozostaje droga powoda i pozwanego do uzyskania wyroku w sądzie pierwszej instancji przed tradycyjnym sądem, a następnie, ewentualnie w postępowaniu odwoławczym. Rozwiązanie to należy poddać krytyce, jako odbierające możliwość dwuinstancyjności postępowania.”* (tak na str. 205 pracy). Jak podkreśla Doktorantka *„Podobnie, w razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty sprawa nie jest przekazywana do sądu według właściwości ogólnej, lecz także umarzana. W takim przypadku powód także nie posiada środka prawnego do zakwestionowania merytorycznej decyzji orzecznika przed sądem. W tych przypadkach powód zostaje pozbawiony ochrony prawnej”* (tak na str. 207 pracy).

Doktorantka dochodzi także do wniosku, że w EPU nie jest realizowana zasada sądowego wymiaru sprawiedliwości, w tym prawo do sądu, które nakazuje zapewnienie przez procedurę danego postępowania rozpatrzenie sprawy w oparciu o standardy wynikające z art. 45 ustawy zasadniczej. Powyższy wniosek w istocie podważa także celowość wprowadzenia postępowania, które nie realizuje tej podstawowej zasady, chociaż Autorka tego wprost nie wypowiada. Natomiast zwraca uwagę na kolejny aspekt, a mianowicie wyraża stanowisko, że *„samo rozstrzygnięcie sporu o prawo nie jest zatem wystarczające dla uznania, że doszło do sprawowania wymiaru sprawiedliwości. (...) rozstrzygnięcie sporu przez organ inny, niż sąd nie jest sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości ”* (tak na str. 206 pracy). W EPU nakaz zapłaty może być wydany także przez referendarza sądowego, który nie jest sądem, co zostało dostrzeżone przez Doktorantkę, która stwierdza – *„zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują jedynie sędziowie, natomiast z zakresu ochrony prawnej, inne niż wymiar sprawiedliwości – referendarze sądowi”* (tak na str. 206 pracy). Kwestia poszerzenia

zakresu uprawnień referendarzy sądowych jest niezwykle kontrowersyjna w kontekście omawianej w pracy zasady prawa do sądu. Jednakże nie można podzielić stanowiska, że nie można powierzyć referendarzom sądowym wydawania orzeczeń merytorycznych. Natomiast należałoby ograniczyć możliwość wydawania takich orzeczeń do przypadków, w których na podstawie określonych dokumentów (właśnie jak w postępowaniu nakazowym) nakaz mógłby zostać wydany, a po jego skutecznym zaskarżeniu prowadzenie postępowania wyjaśniającego przekazać do kognicji sądu.

Doktorantka prawidłowo zwraca uwagę, że o ile w przypadku zwykłego postępowania upominawczego, to w EPU obecnie po wniesieniu sprzeciwu sprawa nie jest rozpoznawana merytorycznie, lecz postępowanie jest umarzone. Natomiast zapewniono możliwość zachowania skutków pozwu wniesionego w tym postępowaniu poprzez złożenie nowego powództwa w ciągu trzech miesięcy od takiego umorzenia do sądu tradycyjnego, co niewątpliwie nie stanowi kontynuacji postępowania w EPU. Nie zapewniono zatem sądowej weryfikacji rozstrzygnięcia (tak na str. 207 pracy). Należy zgodzić się ze stanowiskiem, że EPU, podobnie jak zwykłe postępowanie upominawcze w zasadzie wydłużają postępowanie związane z merytorycznym rozpoznaniem sprawy, a więc oba postępowania w rzeczywistości nie zawsze prowadzą do szybszego rozpoznania sprawy.

Rozdział IV pracy pt. *„Zasady postępowania cywilnego w elektronicznym postępowaniu upominawczym”* zawiera analizę poszczególnych zasad postępowania cywilnego w ramach EPU. W pkt. 4.1. zamieszczono ogólne uwagi dotyczące poszczególnych zasad postępowania cywilnego (tak na str. 212 – 213 pracy). Następnie przedstawiono realizację tych zasad w toku EPU, a w szczególności omówiono w pkt. 4.2. zasadę pisemności, w pkt. 4.3. zasadę dyspozycyjności (rozporządzalności), w pkt. 4.4. zasadę kontradyktoryjności, w pkt. 4.5. zasadę prawdy materialnej i prawdy formalnej (zasadę prawdy), w pkt. 4.6. zasadę koncentracji materiału dowodowego, w pkt. 4.7. zasadę szybkości postępowania, w pkt. 4.8. zasadę równości stron i uczestników postępowania, w pkt. 4.9. zasadę kierownictwa sędziowskiego, w pkt. 4.10. zasadę umiarkowanego formalizmu procesowego.

Przeprowadzona przez Doktorantkę analiza sposobu realizacji zasad postępowania cywilnego w EPU doprowadziła do wniosków, że *„nie wszystkie wymienione w niniejszym rozdziale zasady są w EPU w pełni respektowane. W niektórych przypadkach jest to zupełnie zrozumiałe i uzasadnione, jak ma to miejsce wobec zasad ustności, bezpośredniości,*

swobodnej oceny dowodów, które ze względu na specyfikę EPU nie mają w tym postępowaniu zastosowania. Jednak ograniczenia wobec innych zasad nie znajdują stosownego wytłumaczenia” (tak na str. 289 pracy). Po szczegółowych analizach Autorka dysertacji podkreśla, że „forma postępowania nie powinna być czynnikiem różnicującym, lecz determinować jedynie odmienności w zakresie uwarunkowań technicznych czy organizacyjnych. W przypadku EPU bez przekonywującego uzasadnienia dochodzi do różnicowania daleko ponad specyfikę postępowania uwarunkowaną jego formą” (por. str. 292 pracy). Zawarte w tym rozdziale analizy należy bardzo wysoko ocenić, ze względu na ich usystematyzowanie i kompleksowe przedstawienie.

Dysertację zamyka podsumowanie, w ramach którego Doktorantka dokonuje uporządkowania wyrażanych stanowisk, przedstawia przejrzystą argumentację uzasadniającą poszczególne tezy rozprawy. Reasumując, wszystkie istotne kwestie, jakim poświęcona jest rozprawa doktorska znalazły swoje odzwierciedlenie w zakończeniu pracy, a zawarte tam konkluzje zostały poparte rzeczową argumentacją w całej pracy.

II. Wnioski

Podsumowując dotychczasowe uwagi i spostrzeżenia, uznać należy, że istotne kwestie w recenzowanej rozprawie doktorskiej, dotyczące tematu, zostały przedstawione w sposób rzeczowy i pogłębiony. Jednakże niektóre zagadnienia, opisywane przez Doktorantkę w dysertacji przy analizowaniu kwestii natury ogólnej (np. problematyka dowodzenia w EPU) nie zostały w pełni omówione, bądź nie uwzględniono wszystkich stanowisk wyrażanych w najnowszej literaturze (np. Ł. Goździaszka, a zawartych w opracowaniu pod. red. E. Marszałkowskiej – Krześ, MERITUM. Postępowanie cywilne. Część I. Postępowanie rozpoznawcze i zabezpieczające, Warszawa 2021).

Z redakcyjnych uwag należy wskazać, że pomimo powołania się w tekście rozprawy na opracowania, to nie wszystkie zostały zamieszczone w wykazie literatury (np. wymieniono tylko 2 pozycje Ł. Goździaszka, a pominięto monografię Ł. Goździaszka, Elektroniczne postępowanie upominawcze, Warszawa 2014 - przypis nr 1219; czy też rozdział w publikacji wieloautorskiej J. Studzińskiej, Skutki zaskarżenia elektronicznego nakazu zapłaty przez jednego z współuczestników [w:] A. Barańska, S. Cieślak (red.), Ars in vita. Ars in iure. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa – przypis 444).

Opracowanie zasadniczo napisane jest poprawną polszczyzną, chociaż występują błędy językowe (interpunkcyjne oraz stylistyczne), które wymagają poprawy, ale powyższe nie wpływa na zmniejszenie wartości merytorycznych rozważań zawartych w pracy.

W dysertacji wyrażono stanowisko, że „*elektroniczne postępowanie upominawcze nie zapewnia należytej realizacji zasad wymiaru sprawiedliwości i zasad postępowania cywilnego*”, a „*procedura elektronicznego postępowania upominawczego nie realizuje celu procesu jakim jest rozstrzygnięcie sprawy*” (tak na str. 296 pracy). W związku z tym „*Koniecznym są zatem zmiany omawianego postępowania i jego rozbudowa o kolejne elementy i rozwiązania, umożliwiające pełną realizację zasad wymiaru sprawiedliwości i zasad postępowania cywilnego, z uwzględnieniem specyfiki elektronicznej formy postępowania – przy jednoczesnym zwiększeniu zastosowania technologii usprawniającej czynności sądu i stron.*” Powyższy pogląd zasługuje na aprobatę, ale brakuje sformułowania bardziej jednoznacznych wniosków *de lege ferenda*. W szczególności nie do końca wiadomo jak duży zakres ma być tych zmian, czy EPU powinno zostać uregulowane jako postępowanie fakultatywne, czy obligatoryjne (w odniesieniu do danego rodzaju spraw). Ponadto przy tak wielu zgłaszanych w pracy zastrzeżeniach, w kontekście nie realizowania w ramach EPU zasad wymiaru sprawiedliwości i zasad postępowania cywilnego, które szczegółowo i rzetelnie omówiono w dysertacji, to nie zostało jednoznacznie wskazane czy nie należałoby zrezygnować z EPU, a także postępowania upominawczego (ze względu na wykazane podobieństwa i stwierdzenie, że EPU jest tożsame z postępowaniem upominawczym pod względem stosowanych rozwiązań i różni się od niego jedynie formą prowadzenia postępowania, a także wydłużenie postępowania rozpoznawczego w przypadku zaskarżenia nakazów zapłaty wydanych w tych postępowaniach)? Doktorantka stwierdza, że „*Dalsza informatyzacja wymiaru sprawiedliwości jest nieunikniona i pożądana w obliczu zmieniającego się świata, zmierzającego do coraz większej wirtualizacji.*” (tak na str. 307 pracy), jednakże nie formułuje jednoznacznego wniosku czy w miejsce EPU i postępowania upominawczego należy wprowadzić inne w pełni elektroniczne postępowanie, rzeczywiście usprawniające rozpoznawanie spraw, w których można by było wydawać orzeczenia merytoryczne na podstawie dowodów z dokumentów, które byłyby weryfikowane przez sztuczną inteligencję, bez konieczności angażowania czasu sędziów, czy referendarzy sądowych. Autorka dysertacji sama wszakże zwraca uwagę, że „*Interesujące wydaje się także skatalogowanie zobowiązań, z których wynika roszczenie i możliwość wybrania właściwego*

kodu zamiast uzasadnienia pozwu". Doktorantka przywołuje wyrażane w literaturze stanowisko, zgodnie z którym w przyszłości mogłoby dojść do zlikwidowania postępowania upominawczego, które zastąpić miało właśnie EPU, ale jednocześnie nie wyraża swojego stanowiska w jednoznaczny sposób - czy oba te postępowania powinny nadal funkcjonować, mimo tak wielu uwag krytycznych zawartych w pracy.

Poczynione powyżej zastrzeżenia w sporządzonej recenzji nie wpływają w zasadniczy sposób na pozytywną ocenę wartości merytorycznej dysertacji. Na podkreślenie zasługuje umiejętne wykorzystywanie przez Doktorantkę literatury, judykatury, jak też porównywanie regulacji prawnych do konstruowania własnych przemyśleń. Wnioski, jakie wyprowadza Doktorantka, na podstawie analizy zawartej w dysertacji, zasługują na aprobatę, choć w niektórych kwestiach mogą zostać uznane za dyskusyjne, ale to przyczynia się do rozwoju naukowego dyscypliny prawa cywilnego, w tym zwłaszcza postępowania cywilnego.

Recenzowana praca doktorska Pani mgr Klaudii Jasik-Kuchty stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a także pozwala na stwierdzenie, że Doktorantka posiada ogólną wiedzę teoretyczną z zakresu postępowania cywilnego, a przede wszystkim umiejętność samodzielnego prowadzenia badań i analiz o charakterze naukowym. Opracowanie stanowi interesujące przedstawienie istoty jednego z postępowań odrębnych – EPU w aspekcie realizacji w tym postępowaniu zasad wymiaru sprawiedliwości oraz zasad postępowania cywilnego.

- III. **W związku z powyższym stwierdzić należy, iż dysertacja mgr Klaudii Jasik-Kuchty pt. „Zasady wymiaru sprawiedliwości i postępowania cywilnego w elektronicznym postępowaniu upominawczym” – napisana pod naukowym kierownictwem promotora dr hab. Anny Hrycaj, prof. Uczelni Łazarskiego - stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a także może stanowić podstawę do dopuszczenia do publicznej obrony i nadania stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, bowiem spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.) w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1669).**

dr hab. Izabella Gil prof. UW